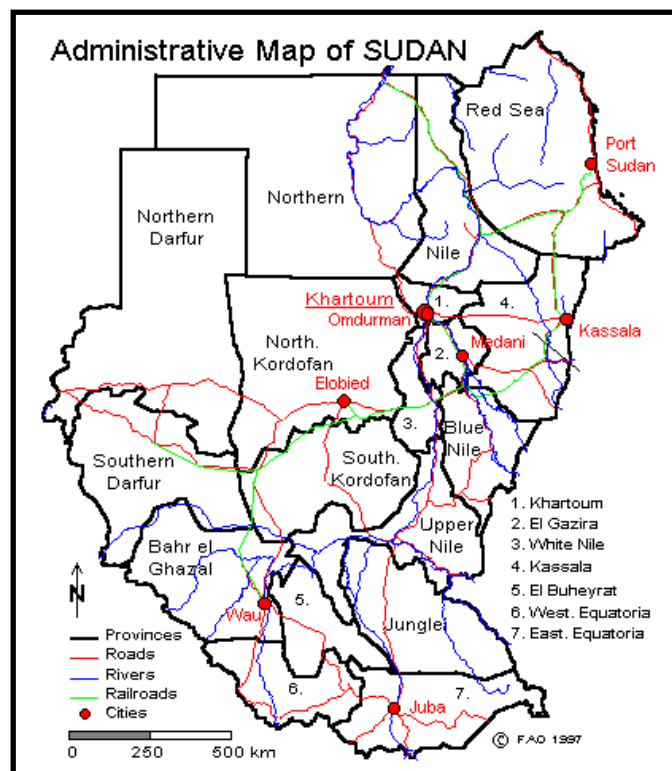

Samarbejdsaktiviteter som Vej til Forsoning

Et case-studium af minerydningstræning
på tværs af konfliktlinien
i Nuba Mountains, Sudan

Abstract

The greater perspective in this master thesis is how cross-conflict or cross line activities influence on positive changes in enemy perception. How these conflicts create better grounds for the construction of trust and understanding, and in the end what impact these conflicts have on the reconciliation and peace building in a post conflict timeframe.

I have chosen a case to expose the abovementioned impacts – the cross-line demining training courses in Nuba Mountains, Sudan, facilitated by DanChurchAid (DCA) in a post conflict period. The case is represented by two interviews – Mads Frilander, who has performed an analysis for the Norwegian peace institute PRIO and respectively Sam Christensen, technical advisor in the mine action team of DCA.

I have discussed and analysed, with point of origin in theory regarding international/interactive conflict resolution concerning problem solving workshops. This is to verify, that cross-line activities can be viewed upon as a fragment of problem solving workshops. Furthermore, I have introduced and combined theory regarding coexistence in multiethnic societies and multiculturalism.

Conclusions drawn upon this theoretic and empirical basis shows, that cross-line activities have a positive impact on the change in enemy perception, building of trust and understanding, and in continuation, reconciliation and peace building. Furthermore, the case showed that the influence, from the direct participants in the cross-line activity to the person's environment, was minimal

Keywords:

Cross-Conflict Activities, Cross-Line Activities, Problem Solving Workshops, Peacebuilding, Reconciliation

Characters:

68050

INDHOLDSFORTEGNELSE

KAPITEL 1: INDLEDNING & METODE	4
1.1 Indledning	4
1.2 Problemstilling og Problemformulering	5
1.2.1 Problemformulering	6
1.2.2 Begrebsafklaring	6
1.2.3 Afgrænsning	6
1.3 Videnskabsteori & Metode	7
1.3.1 Ontologisk Udgangspunkt.....	7
1.3.2 Epistemologisk Udgangspunkt.....	7
1.3.3 Metode.....	8
1.3.4 Struktur/Aktør Perspektiv.....	9
1.3.5 Valg af Case	9
1.3.6 Valg af Teori	9
1.3.7 Valg af Empiri.....	10
1.4 Forskningsoversigt	11
1.4.1 Dette Projekts Placering ifht Forskningsoversigten.....	12
KAPITEL 2: TEORETISK OPERATIONALISERING	14
2.1 Interactive/International Conflict Resolution	14
2.1.2 Samarbejdsaktiviteter og Problemløsende Workshops.....	14
2.2 Opbygning af Forhold på Tværs af Konfliktlinier – Kontaktteori og Multietnisk Teori	16
2.3 Forsoning og Samarbejdsaktiviteter	17
2.4 Opsummering	18
KAPITEL 3: PRÆSENTATION AF CASE	19
3.1 Nuba Mountains	20
3.2 Aktørerne i Minerydningsprojektet	21
KAPITEL 4: ANALYSE & DISKUSSION	22
4.1 Præsentation af Interviewpersoner	22
4.2 Samarbejdsminerydning i Nuba i Sammenligning med Problemløsende Workshops	23
4.2.1 Specifikke Forhold (Bias) ved den Valgte Case.....	24

4.3 Ændring i Perception og Fjendebilleder	25
4.4 Genopbygning af Tillid og Forståelse.....	25
4.5 Samarbejdsaktiviteter som Middel til Forsoning & Fredsopbygning	26
4.5.1 Afsmittende Effekt	28
4.5 Opsummering	28
KAPITEL 5: KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	30
5.1 Konklusion	30
5.2 Konklusionens Validitet.....	31
5.3 Perspektivering og Videre Forskning.....	32
Litteraturliste	33
Bilag 1: Interviewguide.....	35

Kapitel 1: Indledning & Metode

1.1 Indledning

Verden over er der konflikter; Store og små og med forskellig baggrund. I 1995 var der 35 aktive større konflikter, fordelt på følgende områder (Brown 1996: 4):

KONTINENT	ANTAL
Asien (inkl. Rusland & Indien)	14
Afrika	10
Mellemøsten	4
Europa (inkl. Tyrkiet)	4
Sydamerika	3
TOTAL	35

Tabel 1.1: Spredning af Konflikter

Som tabellen viser, er koncentrationen størst i Asien, der både omfatter tidligere russiske republikker, Indien og Indonesien. Dernæst kommer Afrika, med 10 interne konflikter fordelt på landene Algeriet, Angola, Burundi, Ægypten, Kenya, Liberia, Rwanda, Somalia, Sierra Leone og Sudan. Baggrunden for en del af de interne konflikter i Afrika stammer helt tilbage fra koloniseringen – da kolonierne blev overladt til selvstændighed og selv-demokratisering, opstod korrumperte styreformer, undertrykkelse og interne stridigheder brød frem, ofte med rod i diversiteter i race, stamme, religion samt fordeling af goder, og ligeledes ofte med karakter af folkemord. Disse klassiske træk gør sig også gældende for Sudan, hvis interne konflikter dog har adskillige konflikt-linier, og er af temmelig høj kompleksitet. Sudan befinder sig i skrivende stund i en postkonflikt periode; en omfattende fredsftale er blevet indgået af de to hovedparter i konflikten: Government of Sudan (GoS) og Sudanese People Liberation Movement/Army (SPLM/A). Men hvordan forholder lokalbefolkningen sig til denne fredsftale – én ting er en formel fredsftale, en anden ting er en reel fredsftale. Den perception, som de stridende parter har haft af hinanden siden borgerkrigens begyndelse – kan den ændres ved to respektive ledes underskrivelse af en fredsftale? Og i så fald hvordan kan den ændres – hvilke forhold og aktiviteter gør sig gældende for at skabe gode vilkår for et voksende samarbejde og accept af den helt almindelige befolkning på tværs af konfliktlinierne, for at skabe forsoning?

1.2 Problemstilling og Problemformulering

“We have reached the crest of the last hill in our tortuous ascent to the heights of peace. There are no more hills ahead of us, the remaining is flat ground.”

(John Garang, leder af SPLM/A, d. 26. maj 2004 i Naivasha, Kenya)

Veje til fred efter borgerkrig omhandler genstandsfeltet, hvor en fredsftale eller våbenhvile er indgået, og de før stridende parter nu skal indgå i en kontinuerlig fredsperiode, lære at leve side om side og opbygge en nation, der netop er ”én” nation og ikke et samfund med flere nationer i. Der skal ske en forsoning mellem de før stridende parter. Tiden i postkonfliktperioden er fyldt med forhindringer; at der blandt konflikten største parter elite er indgået en fredsftale – hvad betyder det på lokalt plan? Hvilken indflydelse har underskrevne dokumenter på lokalbefolkningens perception af fjenden – de såkaldte fjendebilleder. Kan disse ændres fra den ene dag til den anden – kan de overhovedet ændres, og i så fald hvordan?

Selve postkonflikt-perioden beskrives af mange forskellige teoretikere med fokus på forskellige aktiviteter og samfundsforhold. At før stridende parter nu skal leve side om side skaber ofte mange problemer, der kan føre til at fredsprocessen kompliceres. ”Fred og Forsoning” er forbundet med mange forhindringer; disse forhindringer kan angribes fra forskellige udgangspunkter og forskellige teoretiske vinkler, der fokuserer på mange forskellige processer, praksisser og aktiviteter. Men et fællestrek for alle teorierne er, at målet er at opbygge et folkeligt demokrati, der repræsenterer alle grupper.

Dette projekts mål er at belyse, hvorvidt cross-conflict, cross-line eller – i dette projekt kaldet samarbejdsaktiviteter, altså aktiviteter på tværs af konfliktlinier, har en positiv indflydelse på den almindelige befolkningens fjendebilleder. Samarbejde på tværs af tidligere konfliktlinier – hvorvidt er det en hjælpende faktor i fredsopbygningen på lokalt plan i post konflikt perioden?

Samarbejdsaktiviteter kan være diskuterende workshops og seminarer, samarbejde om landbrugsopdyrkning, oprettelse af sanitære forhold, rydning af minefelter – Samarbejdsaktiviteters genstandsfelt er uendeligt, det centrale er, at før stridende parter udfører aktiviteter sammen, under parolen: ”Samarbejd med din fjende, og han bliver din partner” - eller såkaldt *humans-in-relation*.

Samarbejdsaktiviteter er en del af forsoningen og fredsopbygningen: Mødet med den anden part af konflikten skaber en ændring i perceptionen af den anden part og altså en ændring i fjendebilledet. Efter denne positive ændring er det lettere at skabe forståelse og tillid mellem de før stridende parter, hvilket igen er med til at lette forsonings og fredsopbygningsprocessen.

1.2.1 Problemformulering

Ovenstående problemstilling fører frem til følgende problemformulering, der lyder:

Hvilken indflydelse har samarbejdsaktiviteter på forsoning mellem tidligere stridende parter?

-med casestudium i Folkekirkens Minerydningsprojekt i Nuba Mountains, Sudan

1.2.2 Begrebsafklaring

Samarbejdsaktiviteter

Samarbejdsaktiviteter, også kendt som cross-conflict eller cross-line-aktiviteter er det centrale begreb i dette projekt. Samarbejdsaktiviteter er aktiviteter der involverer parter fra begge sider i en tidligere konflikt. Aktiviteter der fordrer samarbejde, og via hvilke aktørerne opnår et vist kendskab til hinanden og derudfra også udvikler en bedre forståelse for forskellene parterne i mellem.

Antagonister

Med *antagonister* menes i dette projekt før stridende parter – personer der repræsenterer hver side af konfliktlinien.

1.2.3 Afgrænsning

Da selve forskningen og teorikomplekset indenfor samarbejdsteori er ganske smalt, har jeg valgt at inddrage teori vedrørende problemløsende workshops. Problemløsende workshops-teori indebærer elementer der fokuserer på elitært samarbejde (såkaldt track 2-diplomati) samt elementer af strukturel karakter, og da samarbejdsaktiviteters fokus oftest er på aktører i hverdagen, har jeg valgt ikke at uddybe forskningsfeltet track 2 diplomati. Ligeledes kan samarbejdsaktiviteter ses i sammenhæng med fjendebilleder: Samarbejdsaktiviteter kan være fordrende for en ændring af fjendebilledet mellem før stridende parter, og deres perception af hinanden. Anskues peacebuilding som den overliggende teori, og ændring af fjendebilleder som en underliggende teori, vil samarbejdsaktiviteter samt problemløsende workshops placere sig imellem.

1.3 Videnskabsteori & Metode

Metoden er i høj grad givet af den valgte videnskabsteori, og videnskabsteorien er ”*en hud og ikke en sweater*” (Marsh et Stoker, 2002:17). Jeg har valgt en videnskabsteori med en realistisk tilgang – verden eksisterer og kan observeres, men forskeren vil oftest se verden i et teori-påvirket og forforståelses – perspektiv. Derudover er verden meget mere end det, der umiddelbart kan observeres - der forefindes dybereliggende strukturer, der ikke umiddelbart kan beskues. (ibid:11). Dette står i kontrast til eksempelvis socialkonstruktivismen, og gennemgang af det videnskabsteoretiske udgangspunkt har til formål at gøre læseren opmærksom på netop hvilken optik problemet anskues i.

Metoden er til dels givet af videnskabsteorien – et specifikt videnskabsteoretisk udgangspunkt fordrer en vis art metode. Metoden er dog delvist givet på forhånd ved det materiale og de muligheder der foreligger ifht projektets problemstilling.

1.3.1 Ontologisk Udgangspunkt

Da jeg har valgt tilgangen kritisk realisme, er det ontologiske udgangspunkt det samme som i positivismen; verden eksisterer uafhængigt af observatøren (ibid: 159). Men modsat positivismen mener den realistiske tilgang dog, at der er strukturer, der ikke umiddelbart kan observeres med det blotte øje – Dybe eller reale strukturer, der med deres fravær, idet de ikke kan observeres, kan give et ”falsk” billede af sandheden. (Ibid: 30-31). Dette har ligheder med relativismen og influerer på det epistemologiske udgangspunkt. Jesper Jespersen beskriver det således: Genstandsfeltets bagvedliggende ontologi har indflydelse på epistemologien, hvilket igen har indflydelse på konklusionernes gyldighed – også kaldet betingede konklusioner. (Jespersen 2003: 254-255).

1.3.2 Epistemologisk Udgangspunkt

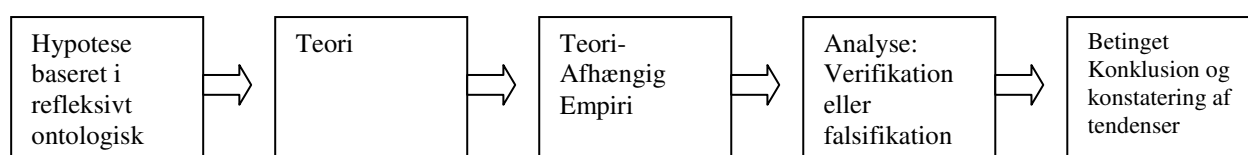
Da de samfundsvidenskabelige epistemologiske vilkår er givet ud fra aktører i komplekse systemer, er de epistemologiske vilkår oftest kendetegnet ved tilfældighed og deraf følgende begrænsninger i den viden, der kan opnås. Derfor er de konklusioner, der kan frembringes betingede af det ontologiske felt. Det system, der undersøges, er åbent og i forandring, hvorfor konklusionerne bliver det samme – åbne og organiske konklusioner, der kan forandres over tid. (ibid: 266-267). Så på trods af at verden eksisterer uafhængigt af forskeren, er det ikke muligt at indsamle direkte observationer herom – den viden, der indsamles, dækker dels over dybere strukturer, og er dels påvirket af undersøgeren. For at undgå disse bias udnyttes teorikomplekset. I samspil med interviewene vil dette så danne grundlaget for konklusionen, der dog stadig er at betragte som organisk – konklusionen er altså gældende på det tidspunkt den er draget, men ikke nødvendigvis i andre tidsrammer.

1.3.3 Metode

Metoden er til dels givet ud fra den kritiske realisme; Deduktion, induktion og retroduktion¹. Den induktive og deduktive metode kombineres i retroduktionen, for på denne måde at blive fyldestgørende. (Jespersen 2002: 262).

Konsekvensen af valget af kritisk realisme gør at bearbejdning af empirien bliver teoriafhængig – i kraft af teorien, eksisterer der en forforståelse af empiri og data. (Marsh et Stoker 2002:160). Udover den teoretiske forforståelse, eksisterer samtidig min egen forforståelse af problemets karakter, årsag og oprindelse, hvilket ikke kan undgås at afspejles i data-behandling – eksempelvis i interviewguiden. Den analytiske vej givet af kritisk realisme kan illustreres således:

Hypotesen er i dette projekt at samarbejdsaktiviteter har en positiv effekt på forsoning og perception af den tidligere fjende, hvilket har en positiv effekt på fredsopbygning. Analysen vil være en diskussion af teorien og interviewene samt en vurdering af, hvorvidt hypotesen er ”sand” eller ”falsk”.

Konklusionen er betinget, hvilket isært er vægtigt i dette projekt, eftersom analysen baseres på et casestudium; konklusionen er da draget fra betingelser og forhold i Nuba Mountains, Sudan og er derfor ikke generel. Dog vil det være muligt at klarlægge tendenser, der kan applikeres på lignende cases.

Da det grundet forskellige omstændigheder ikke har været muligt at opnå så mange interviews som ønsket, er det teoretiske fundament i dette projekt dog det primære, og den primære empiri sekundær.

For at besvare problemformuleringen sammensmeltes det teoretiske og empiriske felt på denne måde, hvilket reflekteres i analysens opbygning; Analysen vil indeholde både empiriske og teoretiske elementer, der vil supplere og komplementere hinanden. Den valgte teoris vigtighed pointeres ligeledes i kritisk realisme, da teorien er en model over virkeligheden, og kan forklare de dybereliggende strukturer, der ikke umiddelbart kan observeres. Så hvor den primære empiri ikke er fyldestgørende, kan teorien træde til. Kort sagt forklarer empirien hvordan det er, og teorien forklarer hvorfor det er.

---

¹ Også kaldet abduktion

1.3.4 Struktur/Aktør Perspektiv

Dette projekt forsøger som nævnt at klarlægge, hvorvidt samarbejdsaktiviteter har en positiv indflydelse på fredsopbygningen og forsoningen i et land i post-konfliktperioden, og ligeledes om samarbejdsaktiviteter har en fjendebillede-ændrende virkning. Da selve samarbejdsaktiviteterne er aktør-orienterede, og sker på menneskeligt og personligt plan, er aktør-perspektivet nærliggende. Struktur-perspektivet kommer dog ind, idet samarbejdsaktiviteter kan have en ringe-i-vandet-effekt; på trods af, at et forholdsvist lille antal aktører deltager i - dette tilfælde minerydningen - kan en positiv indflydelse, der spredt sig - som ringe i vandet. Så strukturperspektivet er nærliggende, om end ikke en åbenlys del af projektet.

1.3.5 Valg af Case

I valget af empiri i forhold til at belyse problemformuleringen var valget af case åbenlys, da der ikke foreligger decideret kvantitativ empiri på feltet - da der er grundlæggende forskel på de forskellige cases indenfor feltet. Derfor var valget af case-studium som empiri nærliggende. Gennem mit arbejde i Folkekirkens Nødhjælp fik jeg kendskab til minerydningsprojektet i Sudan, og valgte derfor at bruge dette projekt som case. Casen har fordelene, at jeg har adgang til rapporter og assessments foretaget af Folkekirkens Nødhjælp, samt i opstartsfasen af projektet har haft let adgang til indledende samtaler med personer, der har været eller er tilknyttet projektet, og derfor besidder en del baggrundsviden. Casen har dog også visse ulemper: Befolkningen i Nuba Mountains er i princippet delt i GoS og SPLM/A, men set i et historisk perspektiv har de alle en baggrund som Nubaer, hvilket giver en fælles reference-ramme og en fælles identitet, der gør, at case-studiet ikke umiddelbart kan overføres på andre splittede befolkningsgrupper i en efterkrigsperiode - eksempelvis Palæstinensere/jøder, hutuer/tutsier eller serbere/kosovo-albanere, der ikke deler denne fælles identitet. På trods af, at de fleste delte befolkningsgrupper stammer fra samme (eksempelvis hutuer/tutsier) er det så længe siden, at det ikke kan iberegnes. Derudover er der mulighed for at casen adskiller sig fra andre cases, da den eksisterer i en såkaldt "krigsdiskurs"; idet der fjernes efterladenskaber fra krig, er CC-aktiviteter på minerydningsområdet tættere forbundet med krig end eksempelvis opbygning af latriner, skoler og hospitaler.

1.3.6 Valg af Teori

Der foreligger desværre ikke direkte forskning eller teorisystemer omkring lige præcis samarbejdsaktiviteter i den valgte problemformulerings kontekst, hvorfor dette projekt er multidisciplinært. Som angivet i forskningsoversigten vil denne multidisciplinær tilgang ligge i inddragelsen af teorier fra forskellige discipliner; problemløsende workshops er en del af

freds- og konfliktvidenskab, hvorimod den multietniske teori bevæger sig indenfor det sociologiske område. Ved at inddrage teorier omkring samarbejde på tværs af etniske, religiøse og sproglige tilhørsforhold, opnås en teoretisk operationalisering, der gør det muligt at belyse det valgte genstandsfelt.

Da problemløsende workshops er en del af international/interactive conflict resolution (ICR), vil dette teorem blive brugt som overliggende teori-udgangspunkt. ICR er multidisciplinær, hvilket er i overensstemmelse med denne opgaves teori-afsnit.

Samarbejdsaktiviteter kan ses som en del af det teoretiske begreb "peacebuilding" samt ICR. Samarbejdsaktiviteter kan understøtte og facilitere fredsopbygning ved at virke som facilitator af forsonings-fremmende aktiviteter. Derimod er ICR det overliggende teorem for problemløsende workshops-teori, hvorfor ICR er en naturlig del af opgaven. Da ICR dog oftest tager udgangspunkt i "track 2 diplomati", og på den måde naturligt ligger på et mere elitært plan, og samarbejdsaktiviteter også dækker over et niveau, hvor helt almindelige aktører på hverdagsniveau indgår i konfliktlinie-overskridende aktiviteter har det dog været nødvendigt at medtage teori om etnisk sameksistens, kontaktteori og teori af mere socio-psykologisk karakter.

1.3.7 Valg af Empiri

Primær Empiri

Empirien i dette projekt er to interviews med henholdsvis Sam Christensen, technical advisor i minerydningsafdelingen i Folkekirkens Nødhjælp og Mads Frilander, der har foretaget en analyse af samarbejdsaktiviteterne i Sudan af en måneds varighed for det norske freds-forskningsinstitut PRIO (denne analyse er udgivet i Harpviken og Roberts - se nedenfor). Interviewene er at betragte som sekundære i fht teorien, hvilket er i overensstemmelse med kritisk realisme.

Da jeg på forhånd har en hypotese om, at samarbejdsaktiviteter har en positiv effekt, reflekteres dette i interviewguiden. Da jeg dog selv er vidende om, at denne forforståelse kan give bias, har jeg struktureret interviewet som et åbent interview og ligeledes et ekspert/informant interview. Interviewet med Mads Frilander blev udført med noter og varede ca. 45 min. Interviewet med Sam Christensen blev udført telefonisk. For yderligere information af interviewspørgsmålenes karakter, se bilag 1 – interviewguide.

Sekundær Empiri

Som sekundær empiri er hovedsageligt brugt Kristian Berg Harpviken & Rebecca Roberts "*Preparing the Ground for Peace: Mine Action in Support of Peacebuilding*", udgivet af PRIO i 2004. I dette kapitel er det Rebecca Roberts og Mads Frilanders analyse af situationen i Nuba Mountains, Sudan, der fungerer som empirisk grundlag.

1.4 Forskningsoversigt

For at både jeg selv og læseren kan vurdere, hvorledes nærværende projekt placerer sig i forhold til eksisterende forskning, udformes i det følgende en forskningsoversigt. Denne forskningsoversigt skal dels give et overblik over, hvilken forskning der allerede foreligger på området, og bruges endvidere som guide for valg af den teoretiske operationalisering.

"It is striking that the field of peacebuilding and conflict transformation is still in its infancy in developing this application, both conceptually and practically"

(Lederach 1997: 31)

Da forskningen indenfor samarbejdsaktiviteter er temmelig begrænset, bevirker dette, at forskningsoversigten for at være så udtømmende som muligt, har jeg fundet det nødvendigt at inddrage teorier vedrørende problemløsende workshops. Dette er gjort, med baggrund i at teorier der vedrører problemløsende workshops umiddelbart kan overføres på samarbejdsaktiviteter: Forskellen mellem problemløsende workshops og samarbejdsaktiviteter er ganske uvæsentlig. Aksiomet er i begge tilfælde, at samarbejde og kontakt imellem stridende parter fører til et positivt udfald. Det kan dog problematiseres, at den tidsmæssige ramme er anderledes for problemløsende workshops end for samarbejdsaktiviteter, hvorfor også målet med aktiviteterne kan anses for forskellige; Problemløsende workshops eksisterer i tidsrammen hvor fredsforhandlinger foregår i modsætning til samarbejdsaktiviteter, der oftest eksisterer i perioden umiddelbart efter en fredsftale/våbenhviles indgåelse.

Da formålet med denne opgave er at redegøre for forskningen inden for samarbejdsaktiviteter- og problemløsende workshops teori, og gerne også udtømmende, foregår empiriindsamlingen via artikeldatabaser, biblioteksdata-baser og *abstracts*. Da det fra begyndelsen været klart, at der ikke foreligger væsentlige mængder teoretisk empiri, vil jeg endvidere inddrage teorier fra andre discipliner; disse er fundet ved en tilbunds-gående søgning i diverse artikeldatabaser, biblioteket på det Danske Institut for Internationale Studier samt RUC's bibliotek. Sidst har jeg brugt uddrag fra seminarer, workshops og andre lignende aktiviteter af mere felt-empirisk karakter.

International/Interactive Conflict Resolution

Forskningen indenfor samarbejdsaktiviteter er ret smal, hvorfor forskningsoversigten hurtigt bliver udtømmende. samarbejdsaktiviteter kan anskues som et underkomponent af interactive/international conflict resolution, og befinder sig ligeledes i området peacebuilding og er relativt tæt forbundet med problemløsende workshops. ICR er en aktør-orienteret disciplin, der blandt andet har fokus på ændringer i perceptionen hos aktører på forskellige sider af konfliktlinier. Disse ændringer foretages blandt andet ved hjælp af problemløsende workshops og samarbejdsaktiviteter, hvorfor det er væsentligt at have in mente, at ICR er den store, overliggende teori.

Kontakt-teori/multiethnisk Teori

Yehuda Amir beskriver i artiklen "Contact Hypothesis in Ethnic Relations", at inter-gruppe kontakt har mange positive sider; personlig kontakt med "de ukendte" har ofte en langt større effekt end indstudering, læsning og andre sekundære kilder. Fokus i artiklen er på relationer imellem forskellige etniske grupper – dette er samstemmende med multiethnisk teori; I mødet med de(n) ukendte og kendskab til den ukendte skabes et fundament for forståelse. Dette kan direkte overføres på både samarbejdsaktiviteter og problemløsende workshops; mødet mellem de to sider af konfliktlinien fremmer forståelsen, ændrer perceptionen og nedbryder fordomme. (Amir 1998: 162-163). Altså hvad der kan beskrives som en ændring i fjendebilledet.

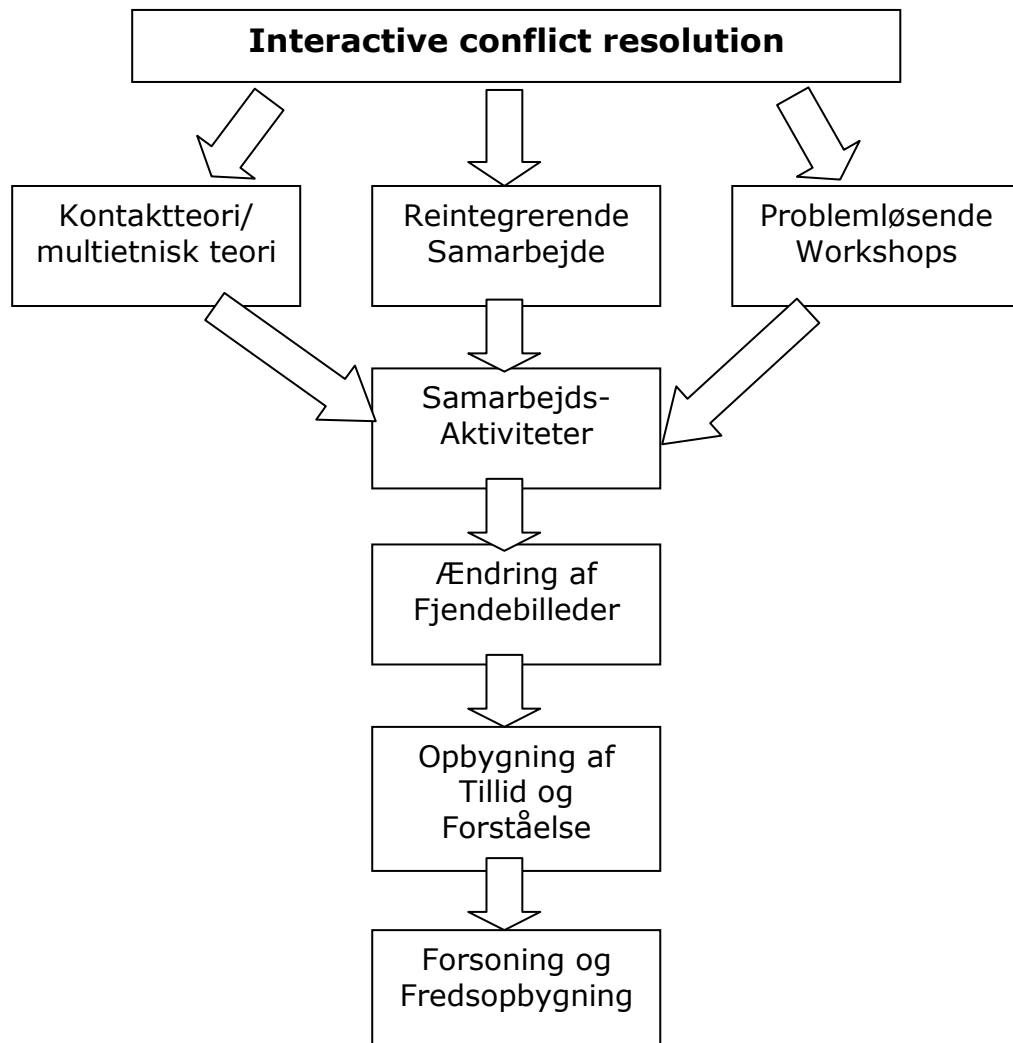
Reintegrerende Samarbejde

Flere forskere har bevæget sig ind på området "reintegrerende" samarbejde. Blandt andet i FAU (Foreningen Af Udviklingsforskere i DK) konference 2005, at Hjemsendelse af flygtninge forløber bedst, hvis de tidligere stridende parter indgår i et samarbejde. (FAU 2005: 38). Lige præcis her er der tale om et forskningsfelt, der er meget tæt på samarbejdsaktiviteter. Vivike og Machon har kategoriseret de niveauer, samarbejdet kan udøves på til topniveau, mellemniveau og græsrodsniveau. Sidst forefindes der rapporten "Preparing the ground for peace", hvori der er et kapitel der omhandler samarbejdsminerydningen i Nuba Mountains af Rebecca Rogers og Mads Frilander. Denne rapport indeholder dog meget lidt teori, men bruges i dette projekt som sekundær empiri.

1.4.1 Dette Projekts Placering ifht Forskningsoversigten

Idet der ikke forefindes konkret samarbejdsaktivitets-teori anknyttet en postkonflikt kontekst, benytter dette projekt sig i den teoretiske operationalisering sig af alle ovennævnte teorier, teoremer og forskere. Dette placerer projektet i en teoretisk illustration således:

Figur 1.2: Illustration af Samarbejdsaktiviteter's Teoretiske Forankring og Placering

Kapitel 2: Teoretisk Operationalisering

Dette kapitel indeholder teorikomplekset, der skal danne baggrunden for den teoretiske del af analysen. Som beskrevet i metoden er den teoretiske operationalisering multidisciplinær, idet der ikke eksisterer særligt meget forskning på området for samarbejdsaktiviteter, og den teoretiske operationalisering vil derfor være en sammenkædning af de forskellige teorier. Afsnittet omhandler indledningsvis international/interactive conflict resolution og herunder problemløsende workshops. Dels for at argumentere for, at samarbejdsaktiviteter kan kategoriseres under ICR og som dels for at sammenkæde samarbejdsaktiviteter med problemløsende workshops. Derefter en gennemgang af multietnisk teori samt kontaktteori, der skal redegøre for samarbejdsaktiviteternes relevans ifht ændring i fjendebillede og perception, og deraf opbygning af tillid og forståelse. Afslutningsvis præsenteres afsnittet om forsoning, hvis mål er at samle trådene fra problemløsende workshops og multietnisk/kontaktteori i det fælles mål *forsoning*.

2.1 Interactive/International Conflict Resolution

Ifølge ICR anskues konflikter at være en blanding af objektive interesser og subjektive faktorer. Sidstnævnte dækker over eksempelvis misforståelser og forkerte opfattelser, negative attituder og kommunikationsbrister. Netop disse er af stor betydning når en konflikt intensiveres. Konflikter kan sættes i system – som sociale konflikter – og er da afhængig af, at der sker en interaktion mellem de involverede aktører. Samarbejdsaktiviteter og problemløsende workshops kan placeres under disciplinen ICR. ICR er en aktør-orienteret disciplin, der blandt andet har fokus på ændringer i perceptionen hos aktører på forskellige sider af konfliktlinier. Disse ændringer foretages blandt andet ved hjælp af problemløsende workshops og samarbejdsaktiviteter. (Kelman 2003: 240)

2.1.2 Samarbejdsaktiviteter og Problemløsende Workshops

“Interactive conflict resolution (ICR) involves problem-solving discussions between unofficial representatives of groups or states engaged in violent protracted conflict”
(Fisher 2003: 239)

ICR fokuserer på ændringen i individer, og dette gøres blandt andet ved problemløsende workshops og samarbejdsaktiviteter;

Interaktiv problemløsning er anvendelsen af international conflict resolution (Kelman 2003: 191). International conflict resolution bygger blandt andet på kognitiv teori – fjendeopfattelse og behovsteori. Det er netop for at ændre disse, at interaktiv problemløsning er blevet inddraget. (ibid 201). Formålet med problemløsende workshops er at opfordre de før stridende parter/antagonister til at øge forståelsen for hinanden, ændre perceptionen af hinanden, få et mere nuanceret fjendebillede og deltage i en fælles problemløsende aktivitet. (Kelman 2003: 233)

Samarbejdsaktiviteter kan anskues som et delelement af problemløsende workshops. Den forgår på mikro-niveau, og er en måde at implementere problemløsende workshop-aktiviteter på. (Kelman 2003: 233) Den første problemløsende workshop blev afholdt i London af John Burton i slutningen af 1960'erne, og Burton er dog også én af de traditionelle og klassiske teoretikere bag problemløsende workshops. (Rothman 1997: 222).

Herbert Kelman har ligeledes skrevet og teoretiseret om problemløsende workshops: Indgangsvinklen er her dog mere problemløsende workshops som track 2-diplomati, end workshops med fokus på ændring af fjendebilleder og perceptioner på aktør-plan. (Kelman 1992: 63-65)

Indenfor nyere teori omkring problemløsende workshops eksisterer Ronald J. Fischer. Fischer har typologiseret workshoppenes forskellige mål, og kommet frem tre forskellige typologier:

- **Preforhandlinger.** Problemløsende workshops der bl. a. undersøger hvilke barrierer der er for forhandlinger
- **Paraforhandlinger.** En workshop der udgør et parallelt spor til de officielle forhandlinger
- **Fredsopbygning.** En workshop der vægter interaktionen imellem antagonister.

(Fischer 2003: 241).

Set i forhold til samarbejdsaktiviteter i perioden efter en fredsftales indgåelse og som middel til forsoning, er det især den sidste typologi der er interessant; en workshop der forsøger at fremme freden og forsoning samt ændre fjendebilleder.

Ifølge Deutsch (1997) er problemløsende workshops en måde at udføre inter-gruppe kontakt på. Denne udføres bedst, hvis workshoppen har et klart og opnåeligt mål. (Deutsch 1997: 207). Mest sandsynligt er et positivt udfald, hvis deltagerne i workshoppen har samme status, begge konfliktsider er repræsenteret lige i antal, og alle deltagerne befinder sig på samme videnskabelige niveau. (ibid). James Notter (1994) har dog påvist at den positive effekt af en problemløsende workshop er vedvarende, på trods af, at deltagerne efter en endt workshop sendes tilbage til samfundet, der ikke har fået ændret deres

perception. Den problemløsende workshops effekt er altså større end påvirkningen fra det omkringliggende samfunds.

Selve workshoppen kan have forskellige formål; Kelman (1992) beskriver to forbundne mål: At skabe en ændring i hver konfliktside, og igennem disse ændringer skabe ændringer i fjendebilledet, perceptionen og forståelsen af den anden side; at skabe basis for fredsopbygning. Disse relationelle ændringer skabes bedst i et miljø uden politisk påvirkning, og er sædvanligvis en opsætning, hvor deltagerne taler direkte til hinanden.

Som nævnt i metodeafsnittet foreligger der ikke meget forskning om begrebet samarbejdsaktiviteter. Der nævnes dog i FAU (Foreningen Af Udviklingsforskere i DK) Conference 2005, at ”Hjemsendelse af flygtninge foregår bedst, hvis de før stridende parter er indgået i et samarbejde” (FAU 2005: 38). Altså samarbejdsaktiviteter. Ifølge Vivike og Machon kan reintegrerende samarbejde foregå på tre niveauer:

- **På topniveau**, involverende officielle repræsentater fra konflikten parter. (Repræsenteret for regering og / eller oprørsbevægelser)
- **På mellemniveau** – eksempelvis ved støtte til uofficielle kommissioner og workshops bestående af eliter i civilsamfund/statsapparat fra begge sider af konflikten. Dette er i forbindelse med det såkaldte track 2-diplomati
- **På græsrodsniveau** – eksempelvis ved støtte til etablering af netværk imellem fredskapaciteter i lokalområder fra begge sider af konflikten. Disse kan være repræsenteret ved lokale kirker, lokale og internationale NGO'er og lokale og internationale fredsopbyggende organisationer (Vivike og Machon 2002: 44-45)

Samarbejdsaktiviteter er en form for reintegrerende samarbejde, og kan placeres under både topledere, mellemledere og græsrodsniveau. Samarbejdsaktiviteter kan være fredsskabende og bevarende seminarer, der inddrager før stridende parter i en dialog om et bestemt emne.

2.2 Opbygning af Forhold på Tværs af Konfliktlinier – Kontaktteori og Multietnisk Teori

Yehuda Amir beskriver i artiklen ”Contact Hypothesis in Ethnic Relations”, at inter-gruppe kontakt har mange positive sider; personlig kontakt med ”de ukendte” har ofte en langt større effekt end indstudering, læsning og andre sekundære kilder. Fokus i artiklen er på relationer imellem forskellige etniske grupper – dette er samstemmende med multietnisk teori; I mødet med de(n) ukendte og kendskab til den ukendte skabes et fundament for forståelse. Minoriteter skal føle deres kultur respekteret og forstået og majoriteter skal have kendskab til minoriteterne. Og omvendt. Dette er udgangspunktet for et velfungerende ikke monokulturelt samfund. (Parekh 2002: 224-227) Dette kan direkte overføres på både samarbejdsaktiviteter og problemløsende workshops; mødet mellem de to sider af

konfliktlinien fremmer forståelsen, ændrer perceptionen og nedbryder fordomme. (Amir 1998: 162-163). Altså hvad der kan beskrives som en ændring i fjendebilledet.

Opbygning af forhold på tværs af tidligere/nuværende konfliktlinier er baggrunden for samarbejdsaktiviteter og problemløsende workshops. Ifølge Lederach er der to delelementer – kapacitetsopbygning og opbygning af forhold, med hvert deres formål: Kapacitetsopbygning er aktiviteter, hvor før stridende parter arbejder sammen, og kva dette opbygger et forhold; ændrer deres stereotype opfattelse af hinanden og udvikler en bedre forståelse – også kaldet udviklingen af en forøget relationel interdependens. (Lederach 1997: 109) I store træk er kontakt-teori altså aktiviteter på tværs af konflikt linier – samarbejdsaktiviteter.

2.3 Forsoning og Samarbejdsaktiviteter

Ifølge John Paul Lederach befinder fredsopbygning sig imellem felterne internationale relationer og conflict resolution – imellem realpolitik og den mere sociologisk-psykologisk orienterede conflict resolution. Når det gælder forsoning, trækkes der fra begge felter; hvor den realistiske internationale politik har fokus på stater, strukturer og eliter har den sociologisk-psykologisk orienterede ICR fokus på det individuelle aktør-niveau; både på eliteplan, men også på græsrodsniveau, og græsrodsbevægelsernes indflydelse på den helt almindelige lokale befolkning (Lederach 1997: 25). Forhold imellem parterne, der repræsenterer hver sin konfliktlinie (relationship) er basis for både konfliktens begyndelse, varighed men også dens løsning. Derfor betragtes dette -parternes indbyrdes forhold - som et fokuspunkt i ICR (ibid 26).

”Reconciliation is not pursued by seeking innovative ways to desengage or minimize the conflicting groups’ affiliations, but instead is built on mechanisms that engage the sides of the conflict with each other as humans-in-relationship”.

(Lederach 1997: 26).

Lederach kommer endvidere, via studier i Sydamerika, frem til at forsoning er et fokus – et mål - men også et ”sted”; hvor sandheden, retfærdigheden, tilgivelse og fred mødes eksisterer stedet kaldet forsoning. Forskningen for implementeringen og oprettelsen af et sådan sted for forsoning – altså selve implementeringen- er dog uundselig. (Lederach 1997: 31). Der foreligger empirisk arbejde indenfor problemløsende workshops; aktiviteter på tværs af konfliktlinier, involverende ledere på mellemniveau. Et klassisk eksempel på en problemløsende workshops er Norge-casen²: I et hus i Norge blev der forhandlet mellem PLO og den israelske regering med Norge som facilitator. Deltagerne sov under samme tag, indtog måltider sammen samt arbejdede sammen, og sluttede med en større forståelse for ”den anden” part i konflikten. (Lederach 1997: 34). Kriesberg påpeger det samme: samarbejdsaktiviteter og problemløsende workshops er aktiviteter, der kan hjælpe

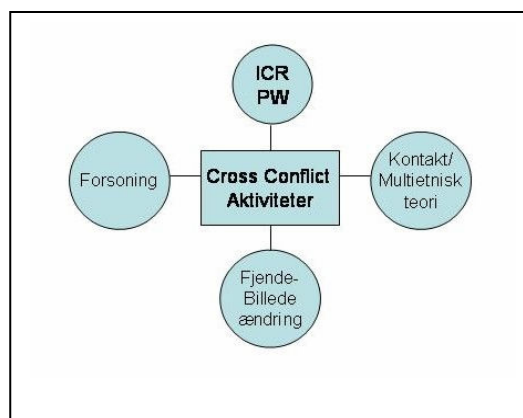
---

² også kendt som ”Oslo-processen” eller ”Oslo-aftalen”

forsoning; han giver ligeledes eksemplet med den israelske regering og PLO's samarbejde i Norge. (Kriesberg 1998: 194). Lignende aktiviteter har foregået i blandt andre Cypern-konflikten og Nordirland-konflikten. Fælles for dem er, at de har været afholdt under stor hemmeligholdelse.

2.4 Opsummering

For at redegøre for teori og forskning omkring samarbejdsaktiviteter, herunder også problemløsende workshops, har det været nødvendigt at trække på forskellige forskningsfelter; etnografi, sociologi, kommunikationsteori, internationale relationer samt konflikt-teori. Samarbejdsaktiviteter er delelementer af forskellige teoremer, og kun problemløsende workshops fremstår som en egentlig teori.

Figur 2.1: Samarbejdsaktiviteter's Teoretiske Placering i dette Projekt

Den væsentligste skole der er tilknyttet problemløsende workshops og samarbejdsaktiviteter er international og interaktiv conflict resolution. Denne skole indbefatter blandt andre Richard Burton og Herbert Kelman, der har været to af de væsentligste bidragsydere til teori og empirisk arbejde vedrørende problemløsende workshops i teorirammen international conflict resolution. Siden teorien begyndelse i 1960'erne har flere teoretikere bygget videre på den; den har ikke som andre teoretiske udgangspunkter taget forskellige retninger med forskellige skoler, men derimod blevet underbygget empirisk ved implementering af teorien i eksempelvis Cypern, Balkan og i nyere tid i visse afrikanske postkonflikt-perioder. Fischer har ændret en smule retning, og har omdøbt begrebet fra *international* conflict resolution til *interactive* conflict resolution, og skabt den tredelte typologisering, der inddeler problemløsende workshops i tre niveauer: Topleder, mellemløder og græsrodsniveau, hvoraf især græsrodsniveau er spændende, når samarbejdsaktiviteter har fokus på ændring af fjendebilledet på lokalt aktørplan. Kontaktteorien og den multi-etniske teori danner fundamentet for samarbejdsaktiviteters relevans; kendskab til "den anden part" skaber forståelse og ændring i fjendebilleder, hvorfor samarbejdsaktiviteter på det teoretiske plan altså skulle fungere positivt i forsoningsprocessen. Der eksisterer altså et metateoretisk fundament for samarbejdsaktiviteter når ICR's problemløsende workshops sammenkædes med kontakt og multi-etnisk teori samt Lederach's human-in-relation teori. Dermed kan det siges, at samarbejdsaktiviteter har en fjendebillede-ændrende effekt på de involverede aktører, og derfor en direkte positiv indflydelse på forsoning og fredsopbygning.

Kapitel 3: Præsentation af Case

Sudan blev i 1898, under massiv modstand fra muslimske oprørere, erobret af den engelske kolonimagt. Briterne investerede i landbrug, infrastruktur og produktion af gummi og bomuld, hvilket blev Sudans hovedeksport. I 1956 fik landet selvstyre, men den nye sudanesiske regering overtog et land i splittelse: Af frygt for arabisk-muslimsk dominans bekæmpede sydlige oprørsgrupper nordlige styrker, og to år senere i 1958 væltede militæret regeringen og overtog magten. Muslimske regeringsstyrker har siden da bekæmpet sydsudanesiske oprørsgrupper, kun med relativ fred i perioden 1972-1983. Siden '83 er krigen intensiveret med 4 millioner internt fordrevne – enten i Sudan eller til omkringliggende lande og 2 millioner dræbte. (ICG 2002)

Illustration 3.1: Kort over Sudan

Sudan dækker et areal på ca. 2,5 millioner km² – på størrelse med Europa, og har 33 millioner indbyggere. 75% af befolkningen er muslimer, der også er den statslige religion – sharia lovgivning er implementeret i Sudan. Den resterende del af befolkningen er kristne eller udøvere af traditionel afrikansk religion, og størstedelen af disse bosiddende i den sydlige del af Sudan. (noedhjaelp.dk)

Konfliktens hovedaktører har til stadighed været regeringens militær, finansieret af penge fra export af olie, (herefter refereret til som GoS – Government of Sudan) samt Sudanese People Liberation Movement/Army (herefter refereret til som SPLM/A). Men konflikten har mange aksiomer eller omdrejningspunkter, der spreder sig vidt i både geografisk udstrækning, indhold og aktører. De væsentligste årsager til den interne konflikt er – udover en generel dårlig fordeling af økonomiske og politiske goder, i generelle termer at det “det centrale Sudan” har overset og udnyttet “det perifæriske Sudan”; Der er både

tale om religiøs og etnisk diskriminering, samt den muslimske majoritets undertrykkelse af ikke-muslimer. Derudover eksisterer der blandt de marginaliserede grupper – herunder også sydsudanese – mangel på politisk indflydelse. –Og sidst tegner en del af konfliktens baggrund sig for regeringens brug af magt og vold som politisk undertrykkelsesmiddel, samt forsøg på forceret assimilering til en arabisk og muslimsk identitet. Udover denne periferi vs. centrum konflikt er der ligeledes også konfliktlinier imellem politiske grupper, stamme grupper og lignende koalitioner i både nord – og syd Sudan.

The comprehensive peace agreement er resultatet af langvarige forhandlinger, faciliteret af *the East African, Inter-Governmental Authority on Development (IGAD)*. IGAD fredsprocessen startede i 1993 og der skete store fremskridt I 1995, da the Declaration of Principles blev underskrevet. Heri blev retten til selvbestemmelse for sydsudanerne anerkendt. Underskrivelsen ledte midlertidigt ikke mod væsentlige forandringer, men blev derimod anset som en guide for forhandlingerne, der grundlagde de seks protokoller i fredsaftalen, der blev underskrevet i tidsrummet mellem juli 2002 og maj 2004. Den første protokol – Machakos protokollen (juli 2002) produceret rammerne for de følgende fem protokoller, og understregede retten til selvbestemmelse for det sydsudanesiske folk skulle nedskrives i en separat protokol, der skulle give Sydsudan retten til uafhængighed. Til gengæld skal SPLM/A acceptere, at sharia-lovgivning stadig bliver implementeret i det nordlige Sudan.

I september 2003 og januar 2004 opnåedes der aftaler om sikkerhedspolitik i interrimperioden og deling af Sudans olierigdom. De sidste tre protokoller omhandler power-sharing (magtdeling) og fremtiden i områderne Blue Nile, Nuba Mountains og Abyei, og blev underskrevet i maj 2004. Alle 6 protokoller blev gen-underskrevet i Nairobi (Kenya) d. 5. juni 2004. Den 31. december 2004 blev implementerings-formaliteterne og våbenhvile-aftalen underskrevet og d. 9. januar 2005 overværede forskellige statsoverhoveder underskrivelsen af den omfattende fredsaftale i Nairobi.

3.1 Nuba Mountains

Nuba Mountains i Sudan er et område der geografisk ligger på grænsen mellem centrum og periferien; placeret mellem det arabisk-muslimske nord og det kristne syd, befinder Nuba Mountains sig i en transit-zone. Befolkningstallet er anslået 1,4 mill, og beskrives som Nubaer. Nubaerne er dog en blandet gruppe, og består af 50 forskellige sorte afrikanske grupper/stammer, der hovedsageligt ernærer sig via landbrugsdyrkning. En del af Nuba-befolkningen udgøres dog også af sudanesiske, arabiske pastoralister, hvis primære hvern er at fungere som hyrder. Imellem disse to grupper – Nubaer og pastoralister – har der eksisteret mindre kontroverser, der dog er blevet løst ved at indgå aftale om resursefordeling eller dannelsen af tætte relationer. Disse aftaler er dog overskygget af krigen, og mange lokale forsøg på fredelig sameksistens er faldet til jorden. Blandt andet ved at regeringen har eksproprieret store stykker land til egne støtter (Rogers & Frilander 2004: 8-10).

Nuba Mountains er et øde område – befolkningen bor i lerhytter, skoler og sundhedspleje, der fungerede før krigen, fungerer ikke mere. Infrastrukturen er meget svag, og kun i byer kontrolleret af GoS fungerer telefonnetværket. Netværket når dog ikke ud i de små landsbyer. Derudover er der en tendens til, at de områder og større byer der er under GoS-kontrol har højere levestandarder, er mere udviklede og eksempelvis har markeder med et større udvalg af varer. (ibid)

I januar 2002 blev der indgået en våbenhvile-aftale i Nuba Mountains (der definerede Nuba Mountains som hele staten Syd-Kardofan) mellem GoS og SPLM/A. Denne har opdelt staten således at GoS har kontrol over de flade områder (der udgør langt det største geografiske areal) og SPLM/A har kontrol over selve bjergene. Fredsaftalen var oprindeligt planlagt for 6 måneder, men bliver forlænget hver 6. måned med 6 måneder mere. samarbejdsminerydningen, som dette projekt handler om, foregår således, at minerydningshold fra henholdsvis GoS og SPLM/A kontrollerede områder samles i Folkekirkens Nødhjælps træningslejr i Nuba, og selve minerydningstræningen foretages som en samarbejdsaktivitet af fem ugers varighed. Efter endt træning tager deltagerne så tilbage til deres respektive områder i de grupperinger de ankom i.

3.2 Aktørerne i Minerydningsprojektet

Minerydningsprojektet i Nuba Mountains faciliteres af Folkekirkens Nødhjælp. Folkekirkens Nødhjælp er en dansk NGO der er selvimplementerende på minerydningsområdet. Folkekirkens Nødhjælp står for program-administration, fundraising og oplæring af minerydningsteams, der på længere sigt skal blive selvstændige. Derudover kapacitets-opbygges der, så programmet kan blive lokalt bemandet på sigt.

Folkekirkens Nødhjælp uddanner minerydningsteams, der repræsenterer OSIL (Operation Save Innocent Lives) og JASMAR (Sudanese Association for Combating Landmines) Jasmars har politiske bånd til GoS og OSIL til SPLM/A. Der er beskyldninger fra begge sider om, at der udpeges personer fra efterretningsvæsnet samt lignende personer til minerydningsholdene. Disse er dog ikke verificeret.

Det er selve minerydningstræningen der foretages som en samarbejdsaktivitet: I fem uger trænes mineryddere der repræsenterer henholdsvis SPLM/A og GoS-kontrollerede områder i en træningslejr, der er beliggende i neutralt område. Efter endt træning opdeles minerydderne som de oprindeligt ankom, og sendes tilbage til deres respektive områder for at rydde miner.

Kapitel 4: Analyse & Diskussion

Dette kapitel indeholder analysen, der er en præsentation og gennemgang af de to interviews med henholdsvis Mads Frilander og Sam Christensen, og samtidig er en sammenkobling af empiri og teorien for at – i overensstemmelse med kritisk realisme – at enten verificere eller falsificere hypotesen om, at samarbejdsaktiviteter har en positiv indflydelse på forsoning og fredsprocessen. Analysen er operationaliseret således, at den ved gennemgang af tre forskellige temaer er kronologisk opbygget:

Indledningsvis præsenteres interviewpersonerne, og der diskuteres, hvorvidt samarbejdsminerydningstræningen i Nuba Mountains kan typologiseres som et delement af problemløsende workshops.

4.1 Præsentation af Interviewpersoner

Mads Frilander

Mads Frilander foretog i 2004 et casestudie af HMA's³ rolle ifht fredsopbygningen i Sudan. Dette blev gjort i samarbejde med HAC (Humanitarian Aid Commission – en sudanesisk udviklingsorganisation). Analysen er publiceret i PRIOS "*Preparing the Ground for Peace*" – kapitel 2. Sammenlagt befandt han sig i Sudan i 8 uger, hvoraf de 5 uger var i Nuba Mountains.

I begyndelsen af interviewet gjorde Mads Frilander opmærksom på, at der ikke eksisterer den samme identitetskonflikt imellem Nubaer, da de oprindeligt alle er nubaer, der dog har været adskilt over en årrække.

Sam Christensen

Sam Christensen er technical advisor på Folkekirkens Nødhjælps minerydningsprogrammer, og har i den forbindelse foretaget flere rejser af længere varighed til projektet i Nuba Mountains, hvor han har monitoreret og overset minerydningstræningen, samt hjulpet program-manageren og den internationale operations

³ Humanitarian Mine Action

manager. Interviewet med Sam Christensen blev foretaget med udgangspunkt i interviewguiden og telefonisk.

4.2 Samarbejdsminerydning i Nuba i Sammenligning med Problemløsende Workshops

Samarbejdsminerydningen i Sudan har flere overensstemmende træk med problemløsende workshops, hvilket i det følgende vil blive gennemgået:

Problemløsende workshops er netop en del af ICR, og ICR's fokus er – ifølge Kelman - en ændring i individerne; via kontakt fra den ene konfliktside til den anden, opstår der kendskab og forståelse. Denne følge af kontakten er individ/aktør-orienteret, hvilket er præcis omdrejningspunktet i ICR. Netop denne ændring på individplan er samarbejdsminerydningens mål: SPLM/A-tilhængerne og GoS-tilhængerne placeres i en situation, hvor de skal løse et problem (lære at) rydde miner, og igennem denne problemløsende aktivitet øges forståelsen og perceptionen ændres blandt de to konfliktsider. Ifølge Fischer's typologisering (2003), kan samarbejdscasen placeres under workshoppen "fredsopbygning" – en workshop der vægter interaktionen mellem antagonistier – på det individuelle plan.

Begge teoretikerne Kelman og Deutsch har opstillet ideelle rammer og omgivelser for afholdelse af en workshop. Dette er rammer der skal give det maksimale udbytte, og på den måde fordre de bedste resultater indenfor ændring i perception og øget forståelse:

- Miljø med minimal politisk påvirkning (Kelman)
- Deltagerne taler direkte til hinanden (Kelman)

- Der er et klart mål – minerydning (Deutsch)
- Deltagerne har samme status (Deutsch)
- Både SPLM/A og GoS er repræsenteret lige i antal (Deutsch)
- Deltagerne befinder sig omtrent på lige videnskæssige niveau. (Deutsch)

Minerydningen foregår i træningslejre – miljøer med minimal politisk påvirkning og ligeledes i et forum hvor deltagerne er i direkte kommunikation.

Derudover har minerydningstræningen et klart mål – minerydningen, og deltagerne er forsøgt valgt repræsentativt. For at opnå denne repræsentativitet har ingen højere status end andre. –Og da træningen i opstartsperioden foretages af internationalt personale. Så både Kelmans og Deutsch's optimale forhold er til stede i casens tilfælde. Vigtigheden af denne lighed blandt deltagerne understregede Sam Christensen også:

"Ingen [af de respektive konfliktlinier] skal have mere end den anden. Dette gælder både hvis der er tale om 100 dollars, adgang til vand eller rydning af miner"

Lighed imellem konfliktlinierne er altså af yderste vigtighed.

Det må efter denne gennemgang lægges fast, at casen samarbejdsminerydningstræning i Nuba Mountains, Sudan, kan anskues som en underkategori af problemløsende workshops og derfor også som en del af international/interactive conflict resolution. Og ligeledes kan det fastslås, at casen opfylder kravene for optimale forhold. Dog sker der en kapacitetsopbygning på længere sigt, hvor lokale udnævnes til supervisors⁴, og disse ”forfremmelser” foretages på baggrund af kompetencer og evner, og repræsentativiteten vægtes ikke nøje. Så i et bredere tidsperspektiv kan der altså ske et skred i status-ligheden blandt deltagerne.

4.2.1 Specifikke Forhold (Bias) ved den Valgte Case

Følgende afsnit er en kort gennemgang af de bias der eksisterer ved den valgte case. De faktorer der adskiller samarbejdsminerydningen fra andre lignende cases der beskæftiger sig med konfliktoverskridende aktiviteter. Dette afsnit er af relevans for den betingede konklusion, der gør sig gældende for kritisk realisme, og samtidig også generelt for konklusionens validitet.

Politiske Forhold

Der eksisterer i dette case-studie en bias, idet SPLM/A har politiske mål, samtidig med at de samarbejder; Mads Frilander kom her ind på et eventuelt hvervnings-aspekt/positiv omtale for SPLM/A; idet SPLM/A deltager i minerydningen, kan de samtidig bruge denne aktivitet til at skabe positiv opmærksomhed omkring deres politiske mål, og eventuelt også forsøge at tiltrække opbakning fra aktører fra GoS-siden.

Økonomiske Forhold

Desuden var det ligeledes Mads Frilanders opfattelse, at økonomiske incitament, såsom mere donor-støtte, er med til at skabe et øget fokus på de positive sider af samarbejdsminerydningen, der dog ikke altid er helt i overensstemmelse med virkeligheden: Effekten af samarbejdsaktiviteterne tillægges altså en større værdi end de egentligt har, for at skabe basis fundraising.

Samarbejdsaktivitetens Karakter

Som nævnt i metodeafsnittet, eksisterer der en bias ved minerydning, idet den befinder sig indenfor et militært område – egentligt burde det være militæret, der fjernede krigens efterladenskaber. Idet dette blandt andet er overgået til HAC og internationale NGO'er, flytter det minerydning fra det militære område til nødhjælpsområdet, hvilket er med til at skabe en mere positiv tilgangsvinkel til minerydningen.⁵

---

⁴ eller træner – den person der leder træningen og den person der leder selve teamet under minerydningen

⁵ Mads Frilander kaldte dette at flytte problemet fra en militær diskurs til en positiv diskurs.

4.3 Ændring i Perception og Fjendebilleder

Mads Frilander mente, at der kunne måles en positiv ændring i fjendebillede og perception efter tre dage i træningslejr; dette er i overensstemmelse med teorien: Forståelsen mellem de deltagende parter i workshoppen – i dette tilfælde samarbejdsaktiviteten minerydning - blev bedre. Fjendebilledet blev altså modificeret og nuanceret via en fælles problemløsende aktivitet.

Ifølge Vivike og Machon's tredelte typologisering, kan minerydningsaktiviteterne kategoriseres som reintegrerende samarbejde på græsrodsniveau; etablering af netværk imellem fredskapaciteter i lokalområder. Derudover kan enkelte delelementer af samarbejdsminerydningen i Nuba også kategoriseres som foregående på topniveau og mellemniveau: Topniveauet er repræsenteret ved at officielle repræsentanter for GoS og SPLM/A er involverede hovedaktører, og altså de to konfliktsider der samarbejder. For at få dette samarbejde i forbindelse med minerydning opstartet, har det været nødvendigt at få officielle repræsentanter fra de to konfliktsider til at samarbejde. Herefter har der været kontakt til lokale eliter – lokale repræsentanter for GoS og SPLM/A, og sidst på græsrodsniveau, hvilket også – i denne case – dækker over almindelige aktører. Dem der har deltaget i selve minerydningstræningen. Dog er fokuset primært på det såkaldte græsrodsniveau og sekundært mellemniveau. Men netop samarbejde på disse niveauer fungerer som, ifølge Vivike og Machon, *reintegrerende samarbejde*, og heri ligger implicit en ændring i fjendebilledet og perceptionen og deraf genopbygning af tillid og forståelse imellem de før antagonistiske parter. Heri var Sam Christensen af samme opfattelse som Mads Frilander: På første dagen ankom de to forskellige grupper og slog deres telte op i en hestesko. På anden dagen spillede de dam på tværs af konfliktlinier og på dagen for afrejsen var tætte venskaber opstået og der kunne observeres intense afskeds-scener. De fem uger i intensiv træningslejr og med tætte relationer til den anden part i konflikten havde altså ændret fjendebilledet og perceptionen.

Dog påpegede Mads Frilander, at samarbejdsaktiviteterne også var medvirkende til en ændring i perceptionen af de respektive SPLM/A og GoS ledere fra de lokale aktørers synspunkt. Opfattelsen af lederne havde en tendens til at blive mere kritisk, og ledernes autoritet kunne derfor blive undermineret. Dette skete i forbindelse med både oplysning og uddannelse af de lokale aktører, og ikke mindst i kontakten mellem SPLM/A og GoS – det ændrede fjendebillede var med til at skabe en kritisk tilgang til egne politiske tilhørsforhold.

4.4 Genopbygning af Tillid og Forståelse

Efter en ændring i fjendebilleder og perception af fjenden – opnåelsen af en mere nuanceret tilgang til den antagonistiske side, er forholdene for genopbygning af tillid og forståelse til stede. Tillid og forståelse er altså næste skridt på vej mod en egentlig forsoning og

fredsopbygning. Dog er en af de vigtigste faktorer ifølge Mads Frilander, i forbindelse med opbygning af tillid og forståelse, tid:

”Det tager tid at stole på hinanden”

Citat, Mads Frilander.

Mads Frilander påpegede, at et af de største problemer ved samarbejdsaktiviteter på aktørplan er, at tillid tager lang tid at opbygge, og tidsrammen for nødhjælpsprojekter er oftest meget smal: Da minerydningsprojektet i Sudan er afhængig af funding og donorer, der oftest ser på antallet af m² mineryddet land og mindre på samarbejdsaktivitetens psykologiske effekt ifht til forsoning, er tid ofte en mangelvare. Da den største del af kontakten mellem SPLM/A og GoS mineryddere finder sted i træningsperioder, er tid ofte et problem. Ifølge Yehuda Amirs teoretisering over intergruppe-kontakt, har enhver kontakt dog en langt større effekt end eksempelvis indstudering og læsning af sekundære kilder. Enhver kontakt mellem to tidligere stridende parter har sin berettigelse, og virkning. Via samarbejdsminerydning skabes der kendskab fra den ene konfliktside til den anden og omvendt, hvilket nedbryder fordomme og ændrer opfattelsen af den modsatte part. Denne udvikling af den stereotype opfattelse kaldes ligeledes udvikling af *en forøget relationel interdependens*, hvilket kan – ifølge Mads Frilander – konstateres at have været til stede i Nuba Mountains; Mads Frilander kom blandt andet ind på, at der opstod venskaber på tværs af konfliktlinien igennem samarbejdsminerydningsaktiviteten, hvilket er i overensstemmelse med Sam Christensens opfattelse, at de fem uger i træningslejren øgede forståelsen og skabte tillid. Det var dog stadigvæk Sam Christensens opfattelse, at der stadig eksisterede mistillid, men denne var af mere individ-orienteret karakter og ikke strukturel.

4.5 Samarbejdsaktiviteter som Middel til Forsoning & Fredsopbygning

Set i et overordnet perspektiv, er det vigtigt for forsoningen og fredsopbygningen i Nuba Mountains, at de generelle forhold for fred i landet er opfyldt:

Nuba kan beskrives som et multikulturelt samfund, hvor GoS omfatter de større byer, og SPLM/A bjergene – de mere tyndt befolkede områder. I denne optik kan SPLM/A betragtes som minoriteten og GoS som majoriteten – især idet det ligeledes også er GoS der sidder på selve regeringsmagten. For at et multikulturelt skal være velfungerende, skal SPLM/A tilhængerne – i kraft af deres status som minoritet – føle deres kultur respekteret. Eksempelvis ved ikke at skulle indordne sig under statens implementering af Sharia-lovgivning og assimilering til en islamisk/muslimsk kultur. Og GoS-tilhængerne skal have kendskab til SPLM/A-tilhængerne, for netop ikke at ”frygte det ukendte”. Dette er en forudsætning for at leve i et fredeligt multikulturelt samfund ifølge Bhikhu Parekh. Og

netop disse forhold er blevet vægdet i de seks protokoller for fred, der er blevet underskrevet i løbet af de sidste år. Så de formelle rammer for fredsopbygning og forsoning er til stede – dog stadigvæk i meget ustabil form. Men som altid er der stor forskel på de formelle og de reelle forhold:

Ifølge Lederach er forsoning et ”sted” – stedet hvor sandheden, retfærdigheden, tilgivelse og fred mødes. Om dette er i overensstemmelse med casen er svært at understøtte, men under alle omstændigheder kan samarbejdsaktiviteter betragtes som et skridt på vejen. Som skrevet i de tidligere analyse-afsnit, har samarbejdsminerydningen stor indflydelse på ændring af fjendebilleder og opbygning af tillid, hvilket må betragtes som en tilnærmelse til tilgivelse. Men hvorvidt sandhed og retfærdighed er til stede er svært at vurdere i Nuba-casens tilfælde, da definitionen af disse begreber er subjektiv, og en tolkning af de involverede aktørers opfattelse.

En anden faktor, Mads Frilander mente gjorde sig gældende for at samarbejdsaktiviteter skal virke som vej til forsoning er en fælles interesse i målet for samarbejdsaktiviteten (i dette tilfælde opbygning af infrastruktur, lettere adgang til vand og brønde etc efter endt minerydning). Og ifølge Mads Frilander skal denne fælles interesse gøre sig gældende på både græsrods og elitært plan. Ifølge Sam Christensen er det endvidere af yderste vigtighed at alle goder fordeles lige imellem de to konfliktklinier – ingen skal have mere end andre, for en ukorrekt eller ulige fordeling skaber splid.

Desuden påpegede Mads Frilander, at der kan være tale om en bottom-up proces. Idet fokus er på individ-plan, skabes der en ændring fra individniveau, der kan overføres og give genklang ”opad” – effekten kan på et tidspunkt blive mærkbar på elitært niveau. Så i modsætning til indgåelse af fredsftale på elitært plan, skabes der her en forandring på det nederste niveau, der kan reflekteres op. Set i komparativt perspektiv med eksemplet Kriesberg giver – problemløsende workshops mellem Israel/PLO, burde samarbejdsminerydningen give et lignende resultat: Et koncentreret samvær mellem repræsentanter for Israel/PLO hjalp forsoningsprocessen væsentligt⁶. Det samme har – ifølge Mads Frilander – gjort sig gældende i Nuba casen, hvor de involverede aktører – i modsætning til Israel/PLO casen dog er almindelige, lokale aktører.

Derudover er det ligeledes i overensstemmelse med den sidste af Fischers tre typologier ”fredsopbygning”, hvor samarbejdsminerydningen vægter interaktionen mellem antagonistier. Ligeledes kan minerydningen ses som en måde at udføre inter-gruppe-kontakt på; minerydningen har et klart og relevant formål, begge konfliktsider er ligeligt repræsenteret og deltagerne har samme videnskæssige niveau. Dette er de ideelle forhold for at opfylde en problemløsende workshops – i følge Kelman (1992) to forbundne mål: at skabe en ændring i hver konfliktside og kva disse ændringer skabe basis for fredsopbygning. Dette mål er ifølge Mads Frilander delvist opnået: samarbejdsminerydningen har skabt en ændring i de deltagende aktører, der implicit skaber en meget bedre basis for fredsopbygning.

”Cross-line aktiviteterne i Nuba Mountains medførte optimisme blandt deltagerne”

Citat, Mads Frilander

---

⁶ Det var dog i dette tilfælde elitære, uofficielle repræsentanter, og ikke som i Nuba-casens tilfælde, lokale aktører.

4.5.1 Afsmittende Effekt

Med den afsmittende effekt mener jeg, hvorvidt det ændrede fjendebillede og deraf bedre muligheder for forsoning og fredsopbygning bliver ”eksporteret” fra de aktører der deltager i minerydningen til aktører i deres omgangskreds – familie og venner. Denne ”eksport” er interessant set i et effektivitets-perspektiv; hvis der er god eksport af den ændrede opfattelse, kan en mindre samarbejdsaktivitet have stor lokal indflydelse, og hvis den ”afsmittende” effekt er lille, har samarbejdsaktiviteten kun indflydelse på selve deltagerne. Derudover er der den afsmittende effekt på elitært plan.

På elitært plan mødes de to sider under stor medie-bevågenhed, hvorfor der – ifølge Mads Frilander – også blev skabt et incitament til at skabe positiv effekt af samarbejdsminerydningen. Så på (lokalt) elitært plan mente Mads Frilander at den afsmittende effekt er til stede. Nubaer der deltager i samarbejdsminerydningen, viderebringer det ændrede fjendebillede og perception til familie og venner, men Mads Frilander mente dog at den afsmittende effekt har været overvurderet. Den afsmittende effekt nåede ikke længere end til allernærmeste familie og venner, og selv der blev den modtaget med en vis skepsis.

4.5 Opsummering

Analysen og diskussionen har forsøgt at verificere/falsificere, hvorledes samarbejdsminerydningen i Nuba har en positiv indflydelse på ændring af fjendebilleder og perceptioner imellem tilhængere af GoS og SPLM/A, der deltager i kurserne og minerydningen. Der sker ifølge både Sam Christensen og Mads Frilander en positiv ændring i perceptionen af ”fjenden”, og deraf opbygning af tillid, forståelse og forsoning: eksempelvis venskaber på tværs af konfliktlinier. Disse ændringer virker både på individ-plan på lokalt niveau, men også har en bottom-up effekt. At ændringen i perception og fjendebillede er følger af en samarbejdsaktivitet er i overensstemmelse både med ICR, og Deutsch, Amir og Parekh; det teoretiske fundament har vist sig både at understøtte sig selv i sin multidisciplinartitet, men ligeledes også at være i overensstemmelse med casen.

Efter positive ændringer i perception og fjendebilleder, skulle der gerne følge en genopbygning af tillid og forståelse. Ifølge Mads Frilander er det største problem, at tillid tager tid at (gen)opbygge, og tid er i casens tilfælde en mangelvare. På trods af dette problem med tidsmangel, kan der dog alligevel spores en tendens til, at virkningen af ændringen i perceptioner videreføres som opbygning af tillid og forståelse; ifølge Mads Frilander kunne der spores en opbygning af tillid mellem SPLM/A og GoS tilhængerne, både efter endt træningslejr, men også efterfølgende. Her var det så, at det interessante spørgsmål angående afsmittning kom ind; jeg havde fra begyndelsen en hypotese om en afsmittende effekt- at den positive ændring i perception og fjendebilleder, og efterfølgende overførsel på forståelse og tillid skulle brede sig fra de involverede aktører til familie og bekendtskabskreds. Mads Frilander svarede dog, at den afsmittende effekt var uvæsentlig.

I afsnittet omkring samarbejdsaktiviteter som vej til forsoning og fredsopbygning, viste teorien, at interaktion mellem antagonistier, især med vægt på opnåelsen af et fælles mål, er positivt for forsoningsprocessen og derfor også fredsopbygningen. Heri var både Sam Christensen og Mads Frilander enig – samarbejdsaktiviteten i Nuba har en klar positiv effekt på forsoningsprocessen og deraf også fredsopbygningen. Dog var effekten mest mærkbar blandt de direkte deltagere, og den afsmittende effekt var næsten uvæsentlig.

Kapitel 5: Konklusion og Perspektivering

5.1 Konklusion

Ifølge det multidisciplinære teoretiske grundlag har samarbejdsaktiviteter en positiv indflydelse på forsoning mellem aktører fra tidligere forskellige konfliktlinier; samarbejdsaktiviteterne skaber *human-in-relation*, relationer mellem mennesker, relationel interdependens og øger forståelsen for den anden part i konflikten. Det teoretiske afsnit viste, at der er overensstemmelse mellem teoremmerne ICR, problemløsende workshops, multietnisk teori samt kontakt-teori: Kontakt mellem en majoritetsgruppe og minoritetsgruppe i en aktivitet med et klart fælles mål – i denne case minerydningstræning, er med til at ændre perception og fjendebillede, og herigennem skabe eller genskabe tillid og forståelse mellem de tidligere stridende parter/antagonister. Interviewet med Mads Frilander henledte dog opmærksomheden på de forskelle der eksisterer imellem teori og virkelighed: På trods af, at det er samarbejdsminerydningens sekundære mål at være med til at skabe forsoning, er dette ikke prioriteret højt nok til at der helt er tid nok til at skabe tilliden. Mads Frilander påpegede dog også, ligesom Sam Christensen, at der – på trods af tidsmangel – kunne observeres en positiv ændring i fjendebilledet – allerede efter den første dag i træningslejr. Dermed opstår et fundament for tillid og forståelse, der har mulighed for at ende med bedre forhold for forsoning og fredsopbygning, hvilket der ifølge begge interviewpersoner eksisterer flere eksempler på kva venskaber på tværs af konfliktlinier. Denne ændring var dog kun til stede hos de tilstedeværende aktører, og havde ikke en væsentlig afsmittende effekt til deltagernes omgangskreds. Netop den afsmittende effekt ville have været af stor værdi, idet det ikke er muligt at få alle indbyggere i et område til at deltage i et minerydningskursus eller lignende samarbejdsaktivitet. Til gengæld havde samarbejdsaktiviteten en bottom-up effekt; altså en effekt fra individ til elite-plan, hvilket i den generelle fredsopbygning er meget værd. Samarbejdsaktivitets indflydelse på forsoning er altså til stede blandt de aktører der deltager direkte i aktiviteten, men effekten er bare ikke så stor som ønskelig, hvorfor den, meget hurtigt, bliver en bekostelig affære uden en større gennemslagskraft.

Jeg mener at kunne konkludere, at samarbejdsaktiviteten minerydningstræning i dette case-studie har en positiv effekt på forsoningsprocessen og fredsopbygningen. Dette i kraft af den positive indflydelse på perceptionen og det ændrede fjendebillede af parten der repræsenterer den anden side af konflikten. Denne ændring i fjendebillede, der skabes ved direkte kontakt mellem i dette tilfælde SPLM/A-tilhængere og GoS-tilhængere, danner basis for (gen)opbygning af tillid og forståelse, der igen gør forsonings – og fredsprocessen lettere tilgængelig. I visse tilfælde materialiserede selve forsoningsprocessen sig på individ-

plan ved indgåelse af venskaber. Endvidere viste projektet, at den afsmittende effekt fra deltagerne i minerydningstræningen til deres omgangskreds er minimal, hvilket set i et mere effektivitets-orienteret perspektiv gør, at samarbejdsaktiviteter ikke rammer så stort et segment som ønskeligt, men hovedsageligt kun de direkte involverede. Dette gør samarbejdsaktiviteter til en besværlig vej til opnåelsen af forsoning på. Spørgsmålet er jo bare - hvad er alternativet på lokalt aktør plan?

Jeg mener afslutningsvis, at de tendenser der kan drages fra casestudiet i denne opgave er applikerbare på lignende aktiviteter der benytter sig samarbejdsmetode og samarbejdslignende aktiviteter, og opfylder målsætningen om at have en fælles interesse som mål. Og sandsynligvis er målet – forsoningen – lettere at nå i andre cases – som nævnt i indledningen, eksempelvis opbygning af latriner, skoler og hospitaler, idet disse ikke besidder samme bias som minerydning. Idet samarbejdsminerydning, med alle dens bias, har en forsonende effekt, kan denne tendens med lethed transporteres over på lignende projekter med færre bias.

5.2 Konklusionens Validitet

Der foreligger som før skrevet ikke så meget teori på området, der direkte vedrører implementeringen af samarbejdsaktiviteter og problemløsende workshops; Der er inddraget teori fra forskellige teori-områder sociologi, etnografi, multikulturalisme, samt konfliktløsning, hvorfor selve problemformuleringens teoretisk udgangspunkt bliver meget bredt; dette kan dog både anskues negativt som positivt; I det multiteoretiske perspektiv belyses samarbejdsaktiviteter og problemløsende workshops som en del af forsoning fra de forskellige teoretiske felters vinkel. Dette giver en fyldestgørende og bred forståelsesmæssig kontekst. Samtidig er det dog også med til at skabe en teoretisk forvirring; sammenligning bliver besvrliggjort, og hele det teoretisk fundament for samarbejdsaktiviteter og problemløsende workshops kan komme til fremstå svagt og inkonsistent. Der samles tråde fra mange forskellige teoretiske grene, og jeg mener i denne samling at have redegjort for valg og sammenhæng på en sådan måde, at inkonsistensen er udelukket.

I øvrigt er det værd at bemærke, at trods inddragelse af forskellige teoretikers udsagn om problemløsende workshops er alle de teoretiske anskuelser i hovedtræk baseret på Israel-PLO samarbejdet i Norge – altså samme casestudie, hvilket skaber et usikkert empirisk grundlag for selve teorien omkring problemløsende workshops.

Sidst, men ikke mindst, skal det ligeledes nævnes, at konklusionen ikke er deterministisk. Da verden er foranderlig, er konklusioner dynamiske (se afsnit om epistemologi), hvorfor en konklusion kan være gyldig i dag, men ikke om eksempelvis et år.

5.3 Perspektivering og Videre Forskning

Consociational teori beskriver, hvorledes en fredsproces kan forceres og opretholdes. Hvilke komponenter der gør fredsprocessen lettere, og hvilke elementer der kan være med til at opretholde en fredsproces, som eksempelvis en våbenhvile. Flere omstændigheder kan have en positiv eller negativ indflydelse på fredsprocessen: Der tales om fjendebilleder, uopfyldte behov, magtdeling, fælles sprog, kultur og religion samt en vis form for selvstændighed, kaldet gruppeautonomi for minoritetsgruppen. Hvis man i en multi-teoretisk betragtning kategoriserer disse som hæmmere (uligheden i kultur etc) og fremmere (magtdeling, ændring fjendebilleder), kan man se samarbejdsaktiviteter som en facilitator af fremmerne. Samarbejdsaktiviteter kan skabe en positiv ændring af fjendebilleder, skabe fælles referencerammer og kan på denne måde være en aktivitet, der skaber bånd imellem før stridende parter, udbygger forståelsen og medvirker positivt til fredsprocessen.

Litteraturliste

Amir, Yehuda. 1998. "Contact Hypothesis in Ethnic Relations" s. 162-182 i *the handbook of interethnic coexistence*. New York: The continuum Publishing Company

Brown, Michael E, 1996. *The International Dimensions of Internal Conflict*.. Massachusetts: The MIT Press

Deutsch, Morten. 1998. "Constructive Conflict Resolution" s.199-217 i *the handbook of interethnic coexistence*. New York: The continuum Publishing Company

Fisher, Ronald J. 2003. "Interactive conflict resolution" s. 239-273 i Zartmann og Rasmussen *Peacemaking in international conflict*. Washington: United States institute for Peace Press

Harpviken, Kristian Berg & Rebecca Roberts, 2004. "*Preparing the ground for peace: Mineaction in the support of peacebuilding*". Nairobi: PRIO

Jespersen, Jesper, 2003. "Kritisk Realisme – teori og praksis", i *Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne*, red. af Lars Fuglsang & Poul Bitsch Olsen. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag

Kelman, Herbert C. 1992. "Informal Mediation by the Scholar/Practitioner," s. 64-96 i *Mediation in International Relations*, eds., Jacob Bercovitch and Jeffery Rubin. New York: St. Martin's Press.

Kelman, Herbert C. 2003. "Social-psychological dimension" s. 191-239 i Zartmann og Rasmussen *Peacemaking in international conflict*. Washington: United States institute for Peace Press

Kriesberg, Louis. 1998. "Coexistence and the reconciliation of communal conflicts", s. 332-343 i *the handbook of interethnic coexistence*. New York: The continuum Publishing Company

Lederach, John Paul 1997. *Building Peace: Sustainable Reconciliation in divided societies*. Washington DC: United states institute for Peace Press.

Lederach, John Paul. 1998. "Beyond Violence: Building Sustainable Peace" s. 236-249 i *the handbook of interethnic coexistence*. New York: The continuum Publishing Company

Marsh, David & Gerry Stoker, 2002. *Theory and methods in political science*. N.Y.: Palgrave MacMillan

Notter, James. 1994. "Theory, Practice, Success, and Failure: A Journey of Learning in Cyprus." *ICAR Newsletter*. Efterår 1994. No. 2. 2. 6-7.

Parekh, Bhikhu, 2002. *Rethinking multiculturalism*. N.Y: Palgrave

Rogers, Rebecca & Mads Frilander. 2004. "Preparing for Peace: The Mineaction's Investment in the Future of Sudan". I *Preparing the Ground for Peace: Mineaction in the Support of Peacebuilding*. Prio. Internetversion: http://www.prio.no/page/Publication_details/Publication_detail_channel/9429/46107.html (27/12-2005)

Rothman, Jay. 1998. "Dialogue in Conflict – past and future" s. 217-236 i *the handbook of interethnic coexistence*. New York: The continuum Publishing Company

Vivike, Kristoffer Magnus & Lotte Machon. 2002. *Forebyggelse og Bilæggelse af voldelige konflikter*. København: Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI)

Zartman, I. William & Rasmussen, J. Lewis. 2003. Part 2, s. 81-271 i "Peacemaking in international conflict". Washington: United States institute for Peace Press.

Rapporter og Andre Dokumenter

ICG, 2002: *God, Oil & Country, Changing the Logic of War in Sudan*, International Crisis Group, Africa Report N°39, 28 January 2002, Brussels, <http://www.icg.org/home/index.cfm?id=1615&l=1>

FAU Conference 2005: *Reconstructing Post-Conflict Societies – Challenges and Possibilities*. Udgivet af The Association of Development Researchers in Denmark. 2005.

Peace and Stability fund –Danish Foreign Ministry
Programme Document 2000-2002. 2000. Fresta. South East European Programme. København: DUPI.

<http://www.colorado.edu/conflict/transform/kelminte.htm> (6/11-2005)

Kelman, Herbert, *Interactive Problem-Solving: A Social-Psychological Approach to Conflict Resolution*. Abstract by Mariya Yevsyukova

Noedhjaelp.dk1: (14/9-2005)

<http://www.noedhjaelp.dk/usr/noedhjaelp/fknweb.nsf/UNIDInformationsdokumenter/71380524149FBD9941256C6800341304?OpenDocument>.

Bilag 1: Interviewguide

Interview vedrørende samarbejdsaktiviteter

1 Samarbejdsaktiviteter-conflict aktiviteter som middel til genopbygning af tillid og forståelse mellem før stridende parter

1.a Har samarbejdsaktiviteter en indflydelse på ændring af fjendebilleder/opfattelse af den tidligere fjende?

1. b Har samarbejdsaktiviteter en positiv indflydelse på genopbygning af tillid?

1. c Har samarbejdsaktiviteter en positiv indflydelse på genopbygningen af forståelsen for kulturelle forskelle (inkl., religiøse og sproglige forskelle)?

1. d Har samarbejdsaktiviteter negative bias?

Hvis ja – hvilke?

2 Samarbejdsaktiviteter indflydelse på individuelt plan samt ”afsmitning”

2.a Har Samarbejdsaktiviteter direkte indflydelse på de involverede aktørers opfattelse af hinanden?

2.b: Har samarbejdsaktiviteter en ”afsmittende” effekt – altså: Har samarbejdsaktiviteter indflydelse udover de involverede aktører?

3 Problemer ifht samarbejdsaktiviteter

3. a Hvilke problemer eksisterer der ifht samarbejds minerydning på individ-plan?

3.b Hvilke problemer eksisterer har du oplevet ifht samarbejdsminerydning på elitært plan? (hermed menes blandt den politiske magt/ magtfulde elite)

- er der modstand fra forskellige parter etc.

4 Andet

3. a Hvilke andre aktiviteter end lige samarbejdsaktiviteter/ minerydning mener du, kan have den samme effekt – altså genopbygning af tillid, ændring af fjendebilleder og bedre forståelse?

3. b Dine egne tilføjelser: